

STELIAN TĂNASE

EUROPA LA PATRU MÂINI

Jurnal de călătorie

CORINT
ISTORIE
AUTORI ROMÂNI

—2026—

Cuprins

ATENA	5
AMSTERDAM	25
BARCELONA	42
BERLIN	66
BUCUREȘTI	82
BUDAPESTA	116
FLORENȚA.....	134
GENEVA	148
ISTANBUL	163
LISABONA	184
LONDRA	219
MADRID	236
MOSCOVA	250
NAPOLI	274
NISA.....	294
NÜRNBERG	315
PARIS	335
PRAGA	368
ROMA	384
VENEȚIA	410
VIENA	432
ZÜRICH	458

FLORENȚA

*„Florențo, poți sălta! Căci mare-n lume/
ești tu, și bați aripi pe-uscat și mare,/ și-ncep
și-n Iad să știe de-al tău nume”*

Dante, *Divina Comedie*, Cântul 26

1

Ne întoarcem acasă. Avansăm prin pâcla întunecată de la miezul nopții cu motoarele stinse, ca un submarin apropiindu-se în secret de un port străin. Pilotul anunță aeroportul Otopeni, în 10 minute aterizăm. Avionul nostru mi se pare un monstru subacvatic. Întuneric 100%. Și deodată dedesubt lanțurile de lumini ale satelor din împrejurimile Bucureștiului ca niște ghirlande într-un orașel al copiilor de Crăciun. Plutim peste această întindere în noapte. Și deodată nu mai zărim nimic. Se aude doar bâzâitul motoarelor în surdină, simt pasagerii încordați. Roțile se lipsesc de asfalt, și buf, am aterizat. Lumea aplaudă. Monstrul a ajuns la destinație și cu asta episodul Florența s-a încheiat.

Nu a fost tocmai o expediție reușită, noroc cu biserica Santa Maria de Fiore, Galeria Uffizi, Ponte Vecchio peste râul Arno, Palatul Pitti, Piazza della Signoria... Drum lung, escală

la Bologna, unde am rămas două zile. Nu am înțeles de ce, misterele Elenei sunt de nepătruns. Ideea e să ne facă întotdeauna să cuprindem cât mai multe locuri deodată. Prefer concentrarea, să nu mă grăbească nimeni, să nu mă risipesc. Orare precise, ceas, traficul din gări, programe... Bologna e un oraș cărămiziu, cărămida domină. Clădirile de Ev Mediu. Timpul e scurt, două zile, și am numai două ținte: Universitatea și Gara.

2

Universitatea din Bologna, pe care o căutam de cum părăsim hotelul. I-am dedicat toată ziua. Ajungem destul de repede, după o plimbare lejeră prin oraș. Facem cunoștință. Nu ai cum să treci indiferent printre aceste ziduri. Întâi îți impune vechimea lor, aparțin Evului Mediu timpuriu. Ajungem pe negândite. Universitatea de aici este începutul învățaturii și științei. Sunt intimidat. Aici este momentul absolut al raționalității și al cunoașterii europene. Aici a început ieșirea din superstiție și irațional. Cerul cu zei a început să cadă începând din Toscana. Pornind de aici s-a ajuns la rațiune. Au studiat sau au predat aici Thomas Becket, Alberti, Petrarca, Erasmus, Pico de la Mirandola, Dürer, Torquato Tasso, Copernic etc. Mai încoace, în secolul al XX-lea – Marconi, Visconti, Pasolini... Lista este lungă. În 1188, la înființarea Universității din Bologna, Țările Române nu existau. A mai durat cca 150 de ani să fie înjghebate primele forme statale românești. O distanță enormă în planul culturii și civilizației imposibil de recuperat. Alte universități care apar în Europa – Montpellier (1289), Oxford (1249), Paris (1257), Praga (1348), Cracovia (1364)... Prima universitate românească apare la Iași, în 1864. Este și motivul pentru care dumnealui Dinicu Golescu caută Occidentul în 1827 pentru

a-și instrui copii. Alege Geneva și München. De înțeles. La București nu avea unde să-i școlarizeze.

Universitatea din Bologna nu este un imobil, așa cum mă așteptam. E un cartier întins pe multe străzi. Mă aventurez prin cartier – sunt curios. O puzderie de clădiri vechi de culoare cărămizie. Presiunea timpului este puternică. Mă imaginez pe aceste străduțe cu un mileniu în urmă, printre primii studenți și pelerini. Îmi face plăcere. Imagini evocatoare. Zidurile îmi transmit liniște și pace. Să tot peripatetizezi. Conversația se leagă fără să vrei, e ceva spontan. De vină trebuie să fie atmosfera. Locul nu este aglomerat, deși m-așteptam la asta – o mulțime gălăgioasă de studenți, forfotă etc. Nu este deloc așa. Ce corespunde cu așteptările sunt zidurile acoperite de afișe, graffiti, anunțuri care te cheamă la întruniri și dezbateri pe diverse teme, mai ales sindicale și politice. Să nu uit, Bologna este fieful stângii din Italia.

3

Am un fix cu terorismul, oriunde s-ar manifesta, încă din anii 1970, când a început să se manifeste. Cu toate că informațiile veneau la București sporadic – mereu aflate sub obrocul cenzurii. Am visat să scriu cândva o carte despre fenomen. Mi se părea că terorismul, atentatele cu bombă etc. erau prelungirea secolului al XIX-lea, cu Bakunin și Kropotkin, cu Ravachol, care a pus bomba la Camera Deputaților din Paris, și a ajuns sub lama ghilotinei. Nu am reușit să scriu o panoramă a anarhismului pentru că m-am luat cu altele. Am scos totuși o carte bazată pe arhive despre atentatul cu bombă din 8 decembrie 1920, de la Senat, comis de Max Goldstein (*Povestea unui terorist*, Editura Omnium, București, 2022). E de înțeles de ce

la Bologna m-a interesat Gara Centrală. A fost scena celui mai sângeros atentat terorist din Italia. Interesul din spatele nenorocirii a fost să stârnească haosul, să zdruncine din temelii regimul democratic. În ciuda numărului mare de victime și a șocului provocat, schema răsturnării democrației nu a reușit. Din fericire. Era în pregătire, de fapt, în culise instaurarea stării de asediu și suspendarea de către guvern a libertăților civile etc. Era pe drum o lovitură de stat. Cercurile de dreapta, extremiste, coalizate cu elemente ale serviciilor secrete, armatei, jandarmeriei, ale diferitelor organizații subterane (P2 – *Propaganda Due*, de exemplu) au încercat să lovească parlamentul, libertatea presei, a partidelor. Le doreau pur și simplu desființate și introducerea unui regim autoritar, dacă nu chiar a dictaturii. Tradiția regimului lui Mussolini este în aer. Există încă regrete destule față de regimul fascist instaurat de marșul fasciștilor în 1922. Deși s-au derulat mai multe anchete judiciare și procese răsunătoare, destule aspecte legate de atentat au rămas neclare, vagi și confuze după atâția ani. Dar care sunt faptele? La 2 august 1980 o bombă a făcut explozie. A fost plasată în sala de așteptare de la clasa a doua, la o oră de vârf, 10.25. O aripă a gării s-a prăbușit cu totul. Bilanț – 85 de morți, 200 de răniți. A fost groaznic.

Când am vizitat gara, în octombrie 2022, locul era de nerecunoscut, dacă ar fi să mai iau după imaginile din 1980. Gara a suferit masive transformări. Nu mai arăta deloc la fel. Începând cu aripa prăbușită – demolată și refăcută cu un desen diferit. Nu știu cum era gara înainte de atentat, dar acum este un uriaș labirint pe orizontală și verticală, pe mai multe etaje în adâncime, cu scări rulante, o mulțime de coridoare. Aparența este a unui haos care derutează. M-am rătăcit și mi-a luat destul timp să identific de unde pleacă trenul spre Florența, de la ce

etaj, cum ajung acolo. Nu a fost simplu deloc, mai ales când impiegații, controlorii etc. ridicau din umeri neputincioși, zicând că nu știu. Asta te angoasează, ai tot timpul impresia că ești gata-gata să pierzi trenul. Șansa a fost că am ajuns la gară devreme și am avut destul timp să caut. În ultima secundă am ajuns la garnitura de tren pe care o căutam, după o cursă burlescă pe peroane, trăgând o valiză după mine, trăind multe secunde de sufocare... Așa m-am suit în tren și a trebuit să traversez vagoanele ca să-mi găsesc locul de pe tichet. Chiar aventură! Dacă nu ți se întâmplă asemenea pățanii în timpul preumblărilor tale prin lume, degeaba călătorești.

4

Găsesc Florența invadată de hoardele turiștilor. Sunt frenetici, cu sufletul la gură și smartphone-urile la ureche. Neatenți la ce se întâmplă, nu văd ce este viu, sunt confiscați de imagini preconceptuate. Este o recunoaștere, nu o cunoaștere. Nimeni nu vede nimic. Aglomerație în exces, nervozitate maximă, grabă, în contrast cu frumusețile, delicatețea orașului unde s-a născut Renașterea. Lumea dă năvală. E cumva efectul unei lumi școlarizate care a auzit de Leonardo, Rafael, Michelangelo? Să fie atât de populari, cât să îi atragă în număr atât de mare pe vechile, întortocheatele și înguste străzi ale Florenței. Sau este vorba despre reflexe condiționate datate în secolul al XX-lea. Se pare că da. Ca și Venetia, Florența cade victimă unei curiozități morbide, de netratat altfel decât prin prezența ta fizică. Fiind extrasezon – suntem în octombrie – mă lasă perplex înghesuiala aproape apocaliptică. Mă izbesc de o maree de trupuri umane pe străzi, în sălile de muzeu, în grădini, în magazine, în gări, în restaurante. Fenomenul

seamănă cu o nebunie colectivă. Așa trebuie să se fi întâmplat sub Savonarola. Sunt câteva orașe (nu chiar puține) în Occident invadate de venetici. Este reeditată marea migrație a popoarelor. Cumani, ostrogoți, vandali, huni. Semnții foarte diferite care au găsit un interes brusc pentru Florența, Veneția, Paris etc.

5

Ca și data trecută când am fost aici, să fie 12–15 ani, Galeria Uffizi îmi atrag cel mai tare atenția. Procedura s-a complicat, trebuie să reții bilet online și, cum am două mâini stângi, nu e deloc ușor. A doua zi – de preferat dis-de-diminează – te așezi la coadă. Și nu este doar una, ca să știi o treabă ca în urmă cu ani, ci sunt mai multe, fiecare cu schepsisul ei. Odată intrat la Uffizi, după o lungă așteptare, regăsesc aceeași magie. Privesc tavanele pictate de pe coridorul ce înconjoară sălile unde este expusă fabuloasa colecție de pictură. Te cam doare gâtul după acest exercițiu de a sta cu ochii în tavan timp îndelungat și la care te supui benevol. Ce minunății! Trebuie totuși să păstrezi pentru tine o doză de scepticism, de reținere, să nu te lași copleșit, transportat în altă lume pentru a putea admira tot ce vezi. Capodoperele abundă, sunt secvențe din istoria artei, așa că uneori ai senzația că lucrările se anihilează reciproc. Sunt mai multe decât sunt în cele mai multe din muzeele lumii. Cred că la Galeria Uffizi poți să numeri mai multe piese și de mai mare valoare decât în toate muzeele românești sau străine la un loc. Este efectul istoriei, dar și al geografiei, care nu se schimbă niciodată... Un aspect esențial – aproape toate lucrările expuse aici sunt destinate de la început Galeriei Uffizi. Sunt făcute la comanda familiei Medici. În multe din muzeele

pe care le-am vizitat lucrările sunt aduse prin rapt, în urma unor campanii militare și prin fel de fel de tranzacții. Louvre, de exemplu. Asta făcea ca fostele imperii să fie mult mai bogate (Viena, Madrid, Londra). De unde impresia pe care o ai la Uffizi, de lucru genuin, de eternitate.

M-am așezat repetat pe o bancă, să mă odihnesc și să mă bucur în voie. Constat că sunt obosit, încă de acasă, de la București. Mă cam deranjează picioarele și suflul m-a cam trădat. Inima mea obosește prea repede, sechelele infarctului se fac simțite, mă avertizează că nu sunt în regulă. Cum îmi zicea acel doctor, fost ministru, că o să mor subit! A vrut să mă epateze cu cinismul și brutalitatea lui. Să fie! i-am zis. Prefer, decât să zac prin spitale la mâna doctorilor sau să ajung o povară pentru Elena. Sufletul meu se ține bine, e încă în stare să se minuneze. Când am fost data trecută la Florența am vizitat Galeria Uffizi două zile la rând, în tihnă, neînsoțit. Am rămas de dimineață până când s-a întunecat. Cea mai mare colecție a Renașterii adunată la un loc. Și cea mai valoroasă cred. Nu te plictisești decât dacă ești idiot sau un zombi, ceea ce este același lucru. Galeria este la origini o clădire administrativă concepută de Giorgio Vasari. Uffizi vrea să însemne oficii, birouri pentru angajarea lui Cosimo de Medici. Transformarea în muzeu s-a făcut mai târziu. Găsesc primitivii italieni, slăbiciunea mea veche și primii renaștători (Cimabue, Giotto etc.). Sunt cei care au deschis drumul. Doamne, și cât de buni erau! Așa începe aventura Renașterii la Uffizi. Urmează, în ordine, Leonardo (3 opere), Michelangelo, Rafael (2), Botticelli (12), Veronese, Tizian (3), Caravaggio (3), și câți alții. Resimt în aproape fiecare încăpere o presiune emoțională fără egal. Ies afară, pe culoar, îmi trag sufletul pe una dintre nenumăratele bănci din lemn înșirate de-a lungul zidurilor să mă refac,

să mă adun pentru a intra în altă sală, ca să văd alte lucruri, și ca să rezist în continuare. Urc cu Elena pe terasa de unde se vede domul de la Santa Maria del Fiore. Un scurt intermezzo pentru schimb de impresii. Mă întorc în galerie, sunt multe lucruri care au rămas nevăzute. Le privesc cu o anume încordare, știind că șansa de a le revedea este redusă, din păcate. Nu știu dacă mai ajung vreodată la Florența, să revăd casa lui Dante, Palatul Pitti, Ponte Vecchio și Galeriile Uffizi, firește.

6

Când am fost prima dată la Florența am locuit două săptămâni într-o vilă cu regim de pensiune, unde mi-am petrecut vremea scriind lipit de fereastra care dădea spre grădină. Luau micul-dejun în această grădină vreo 10 persoane, servite de câțiva chelneri scortșoși care aveau ciudatul obicei să vorbească în șoaptă. Nimic din zarva unui local bucureștean, chiar de lux, unde se vorbește tare, ca într-un sat, peste deal. Pe vremea aceea încă îmi plăcea mult să citesc ziarul de dimineață la cafea. Era un tabiet și nu mă puteam dezbăra de el. Am reușit, dar mai târziu... Găseam presa zilei la recepție când coboram din cameră, la ora 7.00. Eram matinal, niciunul dintre turiști nu se trezea atât de devreme. Pentru mine era chiar târziu, ora mea să fac ochi este acasă la 4.00 sau 5.00, încă din adolescență.

În grădina aceea mediteraneeană, exuberantă și colorată la extrem (ca un carnaval), făcea popas o colonie de porumbei. Ne vizitau zilnic, veneau în cârd pentru că știau că găsesc hrană. În plus, erau iubiți și primiți cu multă atenție. Zburăteau de colo-colo. Apăreau în zori, apoi plecau spre Mediterana, îmi imaginez. Băteau plajele, orașul, țărmlul și porturile. Se

opreau ceasuri lungi pe streșini sau în grădini precum cea de care eram găzduit. Seara veneau în zbor planat, gălăgioși, își făceau obosiți somnul în grădină. Îi găseam dimineață când coboram la micul-dejun. Redus la o cafea fără lapte, fără zahăr, fără nimic, doar cafea – servită într-o cană mare. Într-o zi s-a petrecut un miracol. Unul dintre porumbei m-a ales partenerul lui. Din prima zi, s-a urcat pe masa la care ședeam și citeam ziarul, înainte de a mă apuca de lucru sau să hălădui prin Florența – îmi alesesem Piața Senioriei ca loc de pierdut vremea și de privit mulțimea. Obicei împrumutat de la Stendhal. Îmi făcusem un program strict ca să cuprind tot ce voiam să văd. Uffizi, Palatul Pitti, bazilica lui Brunelleschi, Santa Croce etc. Am vrut să ignor porumbelul în acea dimineață. După câteva reprize de gluglugu i-am dat atenție. L-am salutat, i-am pus întrebări, am povestit, l-am hrănit cu firimituri. Ne-am înțeles de la prima vedere. A doua zi dimineață m-a așteptat, spre mirarea personalului, surprins că porumbelul îmi ține companie. Jocul a durat două săptămâni, până când am plecat. În fiecare dimineață, fără excepție, am sorbit cafeaua în doi, eu și porumbelul. M-am simțit foarte onorat de atenția pe care mi-a acordat-o. Mi se părea că este emisarul unui ordin secret și vrea să-mi transmită un mesaj din altă lume. Era și foarte vorbăreț, gluglugu. Ateriza în zbor planat, după ce se învârtea un minut deasupra capului meu – de recunoaștere. Se plimba țațoș printre câni, șervețele, farfurii. Părea să le știe rostul. Când termina ce avea de spus/făcut aștepta preț de un minut să îi dau firimituri. Apoi asculta liniștit ce-i spuneam. Înțelegeam secvența ca pe un miracol și îmi prelungeam șederea numai ca să nu mă despart de el. Alb, cu aripile pătate cu gri și negru. Părea că se simte bine în conversația cu mine... Chelnerii erau mirați de situație. Eu nu mai puțin. Odată am

întârziat și unul dintre chelneri, Marco, m-a așteptat în capul scărilor. M-a întâmpinat cu – Hai, că vă așteaptă! A doua zi am ajuns mai devreme – când încă nu venise – ca să mă revanșez. Pentru mine a fost o întâlnire neașteptată cu miracolul... Așa am înțeles această fantă atemporală în care am trăit la Florența în acele două săptămâni de ședere. De neuitat...

7

Stendhal ajunge la Florența cu poștalionul peste munții Apenini, prin Milano și Bologna, la 22 ianuarie 1817. Inima îi bate cu putere. „Ce copilărie!”, notează în jurnal, mirat că nu-și reține emoția. Motivul este că vede de departe biserica Santa Maria del Fiore, gloria orașului, opera lui Brunelleschi. Rememorează că aici au trăit Dante, Leonardo, Michelangelo, continuă la fel de febril. La două secole după Stendhal, într-o lume mai sceptică, merg pe urmele lui pas cu pas. Grandoarea Florenței este la fel de covârșitoare, a rămas neatinsă. Datele istorice ale orașului rămân aceleași, ca și geografia. „*Voilà cette noble ville, la reine du Moyen Âge!*” Autorul făcea o eroare de datare, suntem deja în Renaștere. De la Florența a început totul... Lumea modernă, cu omul în centrul universului... La lista lui ar trebui adăugați Boccaccio, Rafael, Machiavelli, Galilei (de la luneta lui omul se poziționează unde îl găsim și azi, după ce părăsește Valea Plângerii) și câți alții. „Între aceste ziduri, civilizația a reînceput!” „*Je me sentais hors d'état de raisonner, et me livrais à ma folie comme auprès d'une femme qu'on aime. Mon émotion était si profonde qu'il va si presque jusqu'à la piété.*” (Nu mă simțeam în stare să raționez și m-am lăsat în seama nebuniei ca a unei femei pe care o iubești. Emoția mea era atât de profundă, că mergea până la pietate.)

La începutul lunii februarie 1817, cu regret, părăsește Florența, orașul de care era fascinat. Absorbit de contemplația frumuseții sublime, vedeam de aproape, le atingeam pot spune. Am ajuns la acel punct al emoției unde se întâlnesc senzațiile celeste date de artele frumoase și sentimentele pasionate. Ieșind de la Santa Croce am avut bătaii de inimă... mergeam cu frica de a nu cădea. M-am așezat pe una din bănci în Piața Santa Croce...” Ca de obicei, este mereu în călătorie, curios, observator sagace al societății cu care intră în contact și mereu curtând o femeie. E veșnic îndrăgostit, suferă în permanență de ceva, este un Werther... Femeilor le scrie, le dă întâlniri, construiește intrigi pentru a le cuceri. Azi s-ar spune despre el – „fustangiu”... și atât. De Stendhal & Florența este legat așa-zisul sindrom Stendhal, care până la urmă este o boală psihică, luată în seamă de psihiatri abia în secolul al XX-lea. Dă amețeli, leșinuri, bătaiele inimii se accelerează. Boala vine din admirație, ca să nu zic adorație. Stendhal a avut simptomele bolii pe când se afla la Florența și căzuse mut de admirație față de ce vedea. Nu își mai putea stăpâni reacțiile. Cineva mi-l explică pe îndelete cu un aer superior și pedagogic. Mi se pare însă o prostie și nu ține dacă îl iei la bani mărunți. Cu cât călătorești mai mult, devii mai sceptic, mai rațional, mai obișnuit cu frumusețile lumii și te îndepărtezi de sindromul Stendhal (numit și „sindromul Florența”). Altfel, ochiul lui sagace, de observator impenitent, observă lumea Florenței fără reticențe, ca un om călătorit ce e. Iată un pasaj din jurnal: „Burgezii din Florența de azi (1817) nu au nicio pasiune, pentru că avariția lor nu este nici măcar o pasiune, ci o convenție care vine din extrema lor vanitate. ...În seara asta, stăteam într-un scaun de paie în fața cafenelei, în mijlocul marii piețe, vizavi de Palazzo Vecchio. Mulțimea și frigul...

nu mă împiedicau să întrevăd ceea ce se petrecuse în această Piață. Acolo Florența încercase să fie liberă și cursese sânge... Fiecare oraș respinge orașele vecine și le urăște mortal. [...] Acest nefericit popor spulberat de ură este împrăștiat de austrieci, torinezi, de cei din Modena, de florentini, de cei din Roma, și din Napoli...”. Chestiunea esențială era – și Stendhal a văzut bine – fărâmițarea lumii italiene.

8

În Renaștere găsim o puzderie de episoade sanguine. Aș spune că fiecărei capodopere îi corespunde o barbarie. Trădări, masacre, comploturi, asasinate. În contrast cu frumusețile ei unice, întâlnim chiar alături tragediile. Și nu doar în vechime, cum suntem tentați să credem. Gustul sângelui nu a fost uitat. Cel mai tare mă intrigă episodul „Monstrul din Florența”. Pe scurt – în anii 1980 ai secolului trecut sunt comise 16 asasinate în împrejurimile Florenței. De obicei duble, cupluri de tineri, furișate într-o mașină, pe un drum marginal, sunt surprinse noaptea de necunoscuți și uciși cu sadism. Victimele femei sunt mutilate – sânii și sexul sunt tăiate și extrase... Se pare, pentru a folosi în ritualurile esoterice ale unei secte ce activa în Florența. Secta reunește personaje din elită – judecători, medici, procurori, avocați, polițiști, militari. Povestea a stârnit un interes maxim în presă. Opinia publică este terorizată, bulversată de informațiile care apar din episoadele criminale. După atâtea decenii, vreo cinci, nu există un verdict. Au fost găsiți mai mulți „vinovați”, dar fie au fost eliberați, fie s-au sinucis, fie au fost asasinați. Justiția a pierdut rușinos acest examen... Fața întunecată a Florenței.